

Psykolog TIDNINGEN

nr 10/2009 ♦ SVERIGES PSYKOLOGFÖRBUND

**Studeranderådet:
"Höj kraven på
utbildningen!"**

**Patientförbund
sponsras av
läkemedelsindustrin**

**ETIKÄRENDE:
Om att vara anhörig
och psykolog**

Anknytning

Frågorna som
upptäcker våra
relationsmönster

Mer att läsa på
www.psykologtidningen.se

innehåll nr 10/2009

ledare:

"Psykonomi" – hett ämne
inom akademien 3
Av Lars Ahlin

Tema: Anknytning

Frågorna som överraskar
det omedvetna 4
Av Tor Wennerberg

aktuellt:

Patientförbund sponsrade
av läkemedelsindustrin 9
Majoriteten av alla vårdcentraler
saknar psykologer 10

etikärende:

Att vara både anhörig och psykolog 13
Etikrådets Per Magnus Johansson svarar

konferensrapport:

Af-psykologerna välkomnar
nya metoder 14

granskning:

Studeranderådet utvärderar
psykologiutbildningen:
Vi bör ställa högre krav! 16

debatt:

Prefix-psykolog utan
psykologutbildning 19
Lars Ahlin svarar

förbundsnytt 20

Psykologtidningen

10/09 ♦ 7/9–27/9 ♦ Årgång 55
Utgiven av Sveriges Psykologförbund

chefredaktör och ansvarig utgivare:

Eva Brita Järnefors, 08-567 06 451
evabrita.jarnefors@psykologforbundet.se

redaktör och stf ansvarig utgivare:

Carin Waldenström, 08-567 06 453
carin.waldenstrom@psykologforbundet.se

redaktör: Kajsa Heinemann, 08-567 06 452
kajsa.heinemann@psykologforbundet.se

Box 3287, 103 65 Stockholm
Fax 08-567 06 490.
e-post: tidningen@psykologforbundet.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702.

annonser: Newsfactory,
Säljare: Berenika Westerlund, 08-587 86 531
berenika.westerlund@newsfactory.se
Peter Gillemo, 08-587 86 533
peter.gillemo@newsfactory.se

Annonsmaterial: Johan Kjellström 08-545 03 994
johan.kjellstrom@newsfactory.se

prenumerationer och adressändringar:

Lagern Akademikerservice
Tel 08-567 06 430 • Fax 08-567 06 090
msc@akademikerservice.se
Pris: 550 kr inkl moms helår, 14 nr, 2009.
Lösnummer 35 kr.
postgiro: 29 77 01-5 bankgiro: 5675-9202

Telefonnummer/e-post till serviceområden,
kanslipersonal, förbundsstyrelse m fl hittar du
på näst sista sidan.

psykologtidningen på nätet:

Som medlem har du också tillgång till de
senaste numren av tidningen som PDF-fil.
All redaktionell text lagras elektroniskt för
att kunna publiceras som PDF-filer på webben.
Författare som inte accepterar detta måste
meddela förbehåll. I princip publicerar vi inte
artiklar med sådana förbehåll.

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

Medlem Förening
Sveriges Tidskrifter

Fackpressupplaga
9800 ex 2008

Tryck:
Wallin & Dalholm Boktryckeri AB,
Lund 2009.

Grafisk form: Marianne Tan.
marianne@tanproduktion.se

Nummer	11/09	12/09	13/09
Distributionsdag	28/9	19/10	9/11
Manusstopp för psykolog- och yrkesföreningar	8/9	29/9	20/10

Omslagsfoto: Ulrica Zwenger
Omslagsbilden är arrangerad.

FOTO: JOHAN PAULIN

”Psykonomi”

– ett hett ämne inom akademien

I en tid som denna krävs nya dimensioner och synsätt. I dag talas inte bara om idrottsmäns fysiska förutsättningar utan självklart också om ”vinnarskallar” och psykologiska förutsättningar. Inom annat än idrott borde det vara lika självklart att psykologisk kunskap och forskning tas tillvara. Som hur man säkrar fred och klimat eller kan mildra framtida finanskriser. Att psykologer saknas i en rad strategiska roller blir allt mer uppenbart.

I finanskrisens spår har ekonomiska modeller ifrågasatts och prognosmakariat har fått sig en rejäl förtroendetörn. Intresset att kombinera ekonomi med psykologi är större än någonsin.

”Vi kan konstatera att under finanskrisen har psykologin spelat en väldigt stor roll för hur man har agerat på marknaden”, sade Nordeas chefekonom Annika Winsth till SVTs Rapport i somras. Just nu letar banken efter sätt att föra in psykologiskt kunnande i de ekonomiska prognoserna.

Den akademiska ekonomin har fäst överdrivet stor tilltro till abstrakta modeller, svala siffror och perfekta prognoser – samtidigt som affärsmannaskap i alla tider handlat om psykologi.

Inriktningen – som vi kan kalla ”psykonomi” – är het på universitet och handelshögskolor världen över.

OCH EFTERFRÅGAN är också stor inom näringslivet på ekonomisk kompetens som tar med den irrationella, känsloladdade människan i kalkylen. Professor Richard Wahlund leder centret för ekonomisk psykologi på Handelshögskolan i Stockholm. Han menar att finanskrisen hade kunnat hanteras bättre om man analyserat den med större psykologisk insikt: ”Om man tog hänsyn till de

psykologiska modellerna i de ekonomiska prognoserna, då skulle man kunna förbättra dem. Hade man tänkt lite långsiktigt med en god psykologisk kunskap, då hade mycket av finanskrisen kunnat undvikas”, sade också han till Rapport.

DET ÄR HÖG TID att psykologin tar plats i strategiskt analyserande och agerande. Den ekonomiska vetenskapen och kunskapandet utgår i hög grad från förenklade modeller. Modellerna begränsas för att kunna ge överblick-

” Intresset för att kombinera ekonomi med psykologi är större än någonsin

bara resultat, ofta med ett stort mått av så kallade ”ceteris paribus-antaganden” vilket betyder ”allt annat lika”.

Typexempel på sådana antaganden är att alla konsumenters styrs av samma beteendemönster, att detsamma gäller företagare, och att ingenting annat än just det man vill undersöka händer i ekonomin under själva analysen. Det är dessa förhållanden som Winsth och Wahlund avser. Och i vår nya globaldigitala värld med dess hypersnabba informationsflöde och borsreaktioner så finns det skäl att analysera och forska om hur de förändrade förutsättningarna påverkar människors agerande.

Den amerikanske psykologen och Princetonprofessorn Daniel Kahneman

mottog 2002 Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne – Nobelpriset i ekonomi – för sitt arbete om psykologisk ekonomi. Med sin forskning visar Kahneman att det inte bara är rationella skäl som ligger bakom en försäljning. Dessa icke rationella anledningar har inte tidigare beaktats inom ekonomin. Ett typexempel på att psykologin och psykologer har en stor uppgift att fylla i strategiska sammanhang, i frågor med långsiktiga planeringshorisonter som exempelvis klimatfrågan.

KANSKE ÄR DET DAGS för ett Nobelpris i psykologi. I samband med att International Council for Sciences (ICSU) gav psykologin status som världsomspännande självständig vetenskap, lär en fysiker i rådet ha fällt följande belysande kommentar: ”Vi har i dag redan en hel del kunskap om miljövänlig teknik. Problemet är att vi inte vet hur vi ska få folk att använda denna teknik. Då behöver vi en annan vetenskap – nämligen psykologi”.

I vårt moderna samhälle märks allt tydligare nyttan av kunskap om ledarskap, information, kommunikation, bemötandefrågor relaterat till kunder och klienter, stresshantering, konflikthantering med mera. Det vill säga kunskaper inom psykologins domäner. Den enkla slutsatsen är att psykologers närvaro behövs mer än någonsin på den strategiska nivån för att bidra till lösningar och utveckling i frågor som rör den ekonomiska utvecklingen, klimatet eller arbetet för varaktig fred runt om i världen.

LARS AHLIN
Förbundsordförande

Anknytningsforskaren Mary Main på Sverigebesök: – Frågorna som överraskar

Med hjälp av frågor kan anknytningsmönster upptäckas. Människor med otrygg anknytningshistoria kan uppnå ett tryggt autonomt förhållningssätt. På så sätt kan överföring av otrygga relationsmönster stoppas. Det här är den tredje artikeln i Tor Wennerbergs serie om anknytning.

Människans existensvillkor präglas av en fundamental biologisk ojämlikhet. För barnet representerar mamman, och relationen till henne, den *enda* chansen till överlevnad och reproduktiv framgång. För mamman, däremot, representerar barnet en möjlighet bland flera att föra sina gener vidare (detsamma gäller förstås – i ännu högre grad – för pappan). I en utsatt situation kan en mamma behöva släppa taget och låta sitt barn dö, men ett barn kan aldrig släppa taget om mamman. Denna biologiska ojämlikhet får betydelsefulla psykologiska konsekvenser: Ett barn har inte ”råd”, i evolutionära termer, att inte göra allt som står i dess makt för att bevara relationen till föräldern, medan en förälder däremot har ”råd” att vara okänslig för sitt barns behov.

Det konstaterade anknytningsforskaren Mary Main när hon i juni besökte Göteborg tillsammans med sin medarbetare och make Erik Hesse. Main och Hesse presenterade sin forskning under ett tvådagars seminarium anordnat av Center för Kognitiv Psykoterapi och Utbildning. Mains berömmelse vilar framför allt på hennes genialt konstruerade

anknytningsintervju (*Adult Attachment Interview, AAI*), som för första gången gjorde det möjligt att empiriskt kartlägga anknytningsmönster hos vuxna, den ”inre arbetsmodell” som John Bowlby hade teoretiserat om. Anknytningsintervjun, som består av 16 frågor om känslomässigt betydelsefulla upplevelser i barndomen, är utformad för att ”överraska det omedvetna”, med Mains uttryck. Intervjupersonen ombeds dels *beskriva* sina tidiga erfarenheter i nära känslomässiga relationer, dels *utvärdera* hur han eller hon tror sig ha påverkats av dem senare i livet. Hur intervjupersonen svarar på dessa frågor avgör vilken anknytningsklassificering han eller hon ges.

MAINS STORA forskningsgenombrott, nämligen upptäckten att de olika anknytningsmönster som barn uppvisar vid ett års ålder motsvaras av lika distinkta *språkliga* mönster hos vuxna när de berättar om sin anknytningshistoria, utgör ett av 1900-talets viktigaste forskningsfynd inom psykologin. Anledningen till det är att studie efter studie har visat att vuxnas sätt att tala om anknytning predicerar vilket anknytningsmönster deras barn kommer att uppvisa vid ett års ålder. Under hela 1900-talet hade psykoanalytiska

är det omedvetna

teoretiker antagit att föräldrars känslor och tankar kring sin egen uppväxt och sitt förhållande till de egna föräldrarna påverkade deras sätt att förhålla sig till *sina* barn, och att relationsmönster och inre psykodynamiska konflikter på det sättet kunde överföras mellan generationerna. Mains forskningsresultat, som baserades på användning av anknytningsintervjun och som presenterades första gången 1985, var den första studie som lyckades belägga ett sådant empiriskt samband (Main et al. 1985).

Som Hesse påpekade under seminariet i Göteborg föds människan med en hjärna som är 30 000 år gammal, och som "förväntar" sig att födas in i en liten, nomadiserande människoflock som lever sitt liv på savannen bland rovdjur och andra faror. Det innebär att upprätthållandet av fysisk närhet till mamman (eller den som spelar rollen som barnets primära anknytningsperson) är ett absolut överlevnadskrav. Anknytningspersonen är den enda säkra platsen i barnets tillvaro. "Om ungen kommer bort från sin mamma är han död inom en timme", som Hesse uttryckte det, med hänсыftning på vår evolutionära utvecklingsmiljö.

Senare genom livet präglas vårt sätt att tänka och känna när det gäller anknytning, det vill säga hur vi förhåller oss till våra egna djupaste behov av känslomässig närhet och förståelse, av de särskilda "villkor" för anknytning som rådde i våra första anknytningsrelationer. Så central är anknytningen, så absolut detta behov av att bevara det ursprungliga känslomässiga band som säkrade barnets fysiska och psykiska överlevnad, att vuxna personer med en otrygg anknytningshistoria tvingas

bryta mot principerna för rationella och konstruktiva samtal när de tillfrågas om sina tidiga erfarenheter av anknytning. De språkliga avvikelser som otrygga vuxna visar prov på utgör en inre, mental motsvarighet till de otrygga beteenden som otrygga ettåringar uppvisar.

JAG Börjar med att beskriva det trygga mönstret, och därefter hur de båda otrygga mönstren – "avfärdande" respektive "överdrivet upptagen" – avviker från det, med exempel hämtade från Mains och Hesses undersökningar. (Av utrymmesskäl beskriver jag inte närmare en fjärde anknytningskategori, "olöst med avseende på trauma eller förlust", som uppträder hos föräldrar till barn med desorganiserad anknytning. Den olösta klassificeringen representerar inte ett eget vuxet anknytningsmönster, utan ges när intervjupersonen visar prov på dissociativa sammanbrott i tal eller tänkande i samband med frågor kring tidiga traumatiska erfarenheter. Det kan handla om att han eller hon plötsligt börjar prata med barnlig röst, tystnar i en och en halv minut eller fastnar i oerhört detaljerade beskrivningar av ett minne – utan att dessa språkliga avvikelser sedan kommenteras av talaren själv.)

Det trygga barnet reagerar spontant och utan inre förbehåll på förändringar i miljön. Barnets biologiskt baserade beteendesystem aktiveras på ett adaptivt och biologiskt "förväntat" sätt av utifrån kommande stimuli. I främmandesituationen, som används för att studera barns anknytningsmönster vid 12-18 månaders ålder, innebär detta att barnets utforskandesystem är aktiverat så länge föräldern är närvarande, medan

anknytningsystemet i stället aktiveras (i form av gråt och sökande efter föräldern) så fort föräldern lämnar undersökningsrummet. Som Hesse konstaterade är detta flexibla och spontana växlande mellan medfödda beteendesystem ett uttryck för barnets trygga förvissning om att föräldern är fysiskt och psykologiskt tillgänglig och kommer att svara på barnets anknytnings signaler. Det tryggt anknutna barnet har inte varit tvunget att, i det tidiga relationella samspel som ligger till grund för den inre arbetsmodell som barnet konstruerar, förhålla sig och ta hänsyn till *föräldrarnas* inre, mentala tillstånd.

Vilka uttryck tar sig då motsvarigheten till en trygg anknytning i vuxnas språkanvändning? Mains undersökningar visade att föräldrar till barn med trygg anknytning kunde berätta spontant och öppet om sin egen anknytningshistoria, samtidigt som de förmådde ställa sig utanför sin egen berättelse och utvärdera sina erfarenheter på ett objektivt sätt. Detta mönster fick beteckningen "trygg-autonom". Det gemensamma draget hos föräldrar till tryggt anknutna barn är att de förmår berätta en sammanhängande, koherent, historia om sin egen uppväxt och sina relationer till sina föräldrar, en berättelse som integrerar negativa och positiva aspekter och som därmed visar prov på förmåga till mentaliserande reflektion. De är således inte "tvungna", som uttryck för en ångestreglerande strategi, att hålla fast vid en bestämd, fastlagd bild av den egna anknytningshistorien, utan kan berätta spontant och med en utforskande hållning om de minnen som dyker upp.

I SLUTET AV 1980-talet upptäckte Main den brittiske lingvisten H Paul Grices arbeten, och fann att dennes "samarbetsprincip" för konstruktiva eller "idealiskt rationella" samtal stämde väl överens med de principer för kodning av AAI-utskrifter som hon själv utvecklat. Grice uppställer fyra maximer eller principer som "samarbetsinriktade", konstruktiva samtal ska följa, och det visade sig att föräldrar till tryggt anknutna barn följer dessa principer,

medan föräldrar till otrygga barn bryter mot dem på bestämda sätt som också predicerar vilken otrygg anknytningsklassificering deras barn tenderar att få. Grices fyra principer för konstruktiva samtal är (Main 2000):

- Kvalitet/sanningsenlighet. Man ska säga som det verkligen är och ha bevis för det man säger.
- Kvantitet. Man ska berätta "lagom mycket", uttrycka sig koncist men ändå uttömmande.
- Relevans. Det man säger ska ha relevans för samtalsämnet.

Begriplighet. Man ska uttrycka sig klart och tydligt.

Här följer ett exempel hämtat från en anknytningsintervju med en man, klassificerad som trygg-autonom, som har blivit ombedd att berätta varför han valde adjektivet "kärleksfullt" för att beskriva sitt förhållande till sin pappa:

Det var den där gången när jag av misstag tänkte eld på garaget därför att jag höll på att experimentera med min kemilåda, något som bägge mina föräldrar hade sagt åt mig att jag definitivt inte skulle göra där ute, och efter brandmännen var mina föräldrar de första som kom dit och kemilådan låg dessvärre där fullt synlig. Jag menar, jag förväntade mig att jag skulle få mitt livs rundsmörjning. Men till och med mitt i röken som bolmade glömde mina föräldrar bort att ge mig smäll. Näja, min mamma sade efteråt att hon verkligen hoppades att jag i framtiden skulle lyssna mer på hennes förmaningar. Men min pappa sprang bara fram och lyfte upp mig och kramade mig riktigt hårt. Jag menar, mina fötter hängde och dinglade. Senare fick han som en glimt i ögat när han nämnde "den där gången vi hade en liten självantändning ute i garaget" [Main 2000, ss 1082-83]."

Det enda kriterium som används för att klassificera intervjuvar som tryggt-autonoma är graden av kohe-

rens i intervjupersonens *sätt att tala* om sina egna erfarenheter av anknytning; innehållet i berättelsen, det vill säga om de erfarenheter som beskrivs är positiva eller negativa, inverkar inte på klassificeringen. Detta är i sig ett ytterst betydelsefullt forskningsresultat med viktiga implikationer för den kliniska psykologin, något som jag återkommer till.

TILL SKILLNAD från trygga barn har barn med otrygg anknytning varit tvungna att lära sig manipulera sina biologiskt givna, instinktiva beteendesystem som en anpassning till föräldrarnas inre tillstånd. De otrygga anknytningsmönstren uppstår ur den biologiska ojämlikhet som Main beskrev, och innebär att barnet undertrycker sina egna känslor eller impulser för att bevara relationen till föräldern.

Barn som har en otrygg undvikande anknytning använder sig av deaktiverande försvar, som innebär att de stänger av sina behov av närhet och tröst. I främmandesituationen tar sig detta uttryck i att barnet förefaller obekymrat om föräldrarnas frånvaro och i stället fokuserar på att utforska undersökningsrummets leksaker. Att det rör sig om en manipulering av den egna biologin, det vill säga ett aktivt undertryckande av barnets instinktiva anknytningsbeteende, demonstreras av att barnets puls ökar kraftigt, liksom dess utsöndring av stresshormoner. Ändå lyckas barnet stänga av alla uttryck för behov av närhet.

Samma typ av deaktiverande försvar manifesteras hos föräldrar till barn med undvikande anknytning. Deras motsvarande anknytningsmönster har beteckningen "avfärdande" (*dismissing*). På liknande sätt som undvikande barn oflexibelt riktar all sin uppmärksamhet på leksakerna och bort från separationsstressen i främmandesituationen, har vuxna med ett avfärdande mönster en deaktiverande strategi som innebär att de riktar sin uppmärksamhet bort från anknytningserfarenheter och stänger av negativa känslor. De framställer sin anknytningshistoria i ett positivt ljus, men kan sedan inte stödja sin framställning med konkreta minnen. Alternativt

framkommer minnen som direkt motsäger den beskrivning som getts, utan att detta kommenteras av intervjupersonen. Med andra ord bryter de mot principen om kvalitet, sanningskravet.

HÄR FÖLJER ett citat från en anknytningsintervju med en kvinna som har blivit ombedd att ge något exempel som kan illustrera varför hon valde att beskriva relationen till sin mamma som "kärleksfull":

INTERVJUPERSON: *Jag minns inte...* (5 sekunders paus). *Tja, därför att hon var omtänksam och stödjande. [...]*

INTERVJUARE: *Det här kan vara svårt för många, eftersom de inte har tänkt på de här sakerna på väldigt länge, men ta en minut på dig och se om du kan komma på någon händelse eller något exempel.*

INTERVJUPERSON: *10 sekunders paus* *Tja... (5 sekunders paus), jag antar att, ja, du vet, hon var väldigt söt, och hon månade mycket om sitt utseende. När hon skjutsade mig till skolan kände jag mig alltid väldigt stolt över det när vi stannade framför skolgården.*

INTERVJUARE: *Tack. Och jag undrar bara om du kommer på ytterligare något exempel?*

INTERVJUPERSON: *Nej, det var väl i princip det hela.* [Hesse 2008, s 558].

Att på det här sättet försöka skapa en positiv bild av den egna anknytningshistorien, utan att sedan kunna backa upp den med episodiska minnen som ger stöd för den semantiska beskrivningen, är utmärkande för anknytningsintervjuer som klassificeras som avfärdande.

Otryggt-ambivalenta barn uppvisar ett beteendemönster som utgör motsatsen till de undvikande barnens. De förblir, genom hela undersökningssituationen, helt fokuserade på föräldern och undviker att utforska leksakerna i rummet. De manipulerar med andra ord sin biologiska utrustning genom att hyperaktivera sitt anknytningsssystem, som aldrig går ner i viloläge.

Det motsvarande AAI-mönstret har beteckningen "överdrivet upptagen" (*preoccupied*). Intervju personer som ges denna klassificering är alltför bekymrat upptagna av tidiga eller nuvarande anknytningsrelationer för att kunna

upprätthålla samarbetsinriktat tal. De har en hyperaktiverande strategi som innebär att de oflexibelt fokuserar all uppmärksamhet på relationen, utan att kunna ta ett steg bort och betrakta sig själva och sina utsagor utifrån. Dessa personer bryter inte mot kravet på sanningsenlighet, men däremot mot kraven på kvantitet, relevans och tydlighet. Med andra ord får deras intervju svar en kaotisk, ”översvämmad” karaktär; de förmår inte reglera sina känslor utan överväldigas av erfarenheter som är otillräckligt integrerade i självbiografiska berättelser. Svaren tenderar att bli långa och att avlägsna sig från ämnet, och de blir ofta otydliga och svåra att följa med i; intervjupersonen kan också oförmodat växla fram och tillbaka mellan dåtid och nutid i sina beskrivningar.

Här följer ett exempel på ett intervju svar som har denna överdrivet upptagna karaktär:

Mitt förhållande till mina föräldrar i barndomen. Hååååh, ja, låt oss börja med min mamma, det är lätt eftersom min mammas egna personliga problem bara totalt dominerade mitt liv... Som till exempel hon försökte få mig att berätta varenda liten sak som hände mig varenda dag och jag brukade hitta på saker men då räckte inte det för henne eftersom hon hade så mycket egna grejer och måste veta allt och måste berätta allt. Men jag visste alltid hur hon var och... hade mycket grejer runt det men hon bara kan absolut inte förstå att jag hade och fortfarande har och från och med nu tänker ha mitt eget liv. [Main 2000, ss 1086-87].

Som Hesse beskrev det kan personer med avfärdande anknyningsmönster inte gå in i sitt förflutna, medan personer med ett överdrivet upptaget mönster sitter fast i sitt förflutna utan att kunna ta sig ut.

EN INTRESSANT FRÅGA som ställdes av en av deltagarna på seminariet var om föräldrarnas oförmåga att ge barnet trygghet kunde bero på att den ångest som barnets anknyningsbehov väcker leder till att föräldrarnas kognitiva bearbetningskapacitet inskränks, vilket i sin tur gör honom eller henne oförmögen att i stunden se vad barnet verkligen behöver. Hesse menade att detta var helt i linje

med den förklaringsmodell som Main presenterat.

Samma tanke skulle kunna uttryckas med begrepp hämtade från Peter Fonagy och hans medarbetares mentaliseringssteori (se *Psykologtidningen* nr 12/08). När ångestreaktionen blir tillräckligt stark drabbas förmågan till mentalisering. Föräldern kan inte samtidigt reglera sin egen ångest och ”hålla kvar” en *mentaliserad* bild av det egna barnet, baserad på empatisk inlevelse i barnets inre, mentala tillstånd (det är ju just inlevelsen i barnets behov som väcker föräldrarnas ångest, eftersom de påminner om egna otillfredsställda tidiga behov). Följden blir okänslighet för barnets affektiva signaler, vilket resulterar i överföring av otrygga anknyningsmönster mellan generationerna. De affekter, impulser och önskingar som föräldern inte förmår mentalisera hos barnet kommer inte heller barnet att kunna mentalisera hos sig själv; de aspekter av självet som överges i anknyningsrelationen måste barnet också överge hos sig själv – så skulle man kunna beskriva den otrygga inre arbetsmodellen. Den ursprungliga upplevelsen av att vara anknuten måste bevaras till varje pris.

SOM TIDIGARE NÄMNTS är det inte barn-domserfarenheterna i sig, negativa eller positiva, som ligger till grund för en trygg eller otrygg klassificering, utan endast sättet att tala om dessa erfarenheter. AAI-forskarna har skapat en särskild kategori för tryggt-autonoma intervju svar som beskriver klart negativa och otrygga anknyningserfarenheter (Hesse 2008). Den kallas *earned secure*, vilket på svenska skulle kunna beskrivas som ”förvärvat trygghet”. Intervju personer klassificeras som *earned secure* om de beskriver en kärlekslös och otrygg uppväxt men gör det på ett sätt som stämmer överens med Grices fyra principer för konstruktiva samtal, och de tenderar – i precis lika hög grad som andra tryggt-autonoma föräldrar – att ha barn som är tryggt anknutna. Trots en otrygg barndom har personer som klassificeras som *earned secure* lyckats erövra en grundläggande tillit till sig själva och andra, och de förmår konstruera en meningsfull

Exempel på frågor i AAI:

- Skulle du kunna ge mig fem adjektiv eller uttryck som beskriver ditt förhållande till din mamma/pappa under barndomen? Jag skriver ner dem, och när vi har alla fem kommer jag att be dig berätta vilka minnen eller erfarenheter som fick dig att välja vart och ett.
- Vilken förälder upplevde du dig stå närmast, och varför?
- När du blev orolig eller upprörd som barn – vad gjorde du och vad brukade hända? Kan du ge mig några specifika exempel på situationer när du blev känslomässigt upprörd? Fysiskt skadad? Sjuk?
- Kände du dig någonsin avvisad som barn? Vad gjorde du då, och tror du att dina föräldrar insåg att de avvisade dig?
- Hur tror du att dina tidiga erfarenheter har påverkat din personlighet som vuxen? Finns det några aspekter som du tror kan ha hindrat dig i din utveckling?

Källa: Wallin, D. (2007). Attachment in Psychotherapy. New York. Guilford Press.

och sammanhängande livsberättelse också utifrån mycket smärtsamma tidiga erfarenheter.

Här följer ett exempel hämtat från en anknyningsintervju med en kvinna som har beskrivit sitt förhållande till sin mamma i barndomen som ”besvärligt” och blivit ombedd att motivera varför:

Besvärlig. Ja, hon var besvärlig mot mig när jag var liten, utan tvekan. Hon skrek ofta på mig, det minns jag, och hon – hon kunde slå mig riktigt hårt, och hon blev ofta arg. Men som jag sade, min pappa lämnade familjen när jag var fyra, och hon försökte tjäna tillräckligt med pengar för att försörja oss, och hon ansträngde sig hårt för att vi skulle hålla oss på den smala vägen samtidigt som hon var borta så många timmar i sträck. Jag tyckte inte om det hon gjorde – som till exempel en gång slog hon mig i ansiktet för något som min syster hade gjort, men hon bad aldrig om ursäkt. Jag hatade hennes skrikande när mitt skolbetyg inte var tillräckligt bra. Ja, besvärlig, eller kanske skulle jag ha sagt att det var en besvärlig relation. Även om jag önskar att det hade varit annorlunda, så var det inte det. [Hesse 2008, s 560].

Som Hesse framhåller är denna

intervjuperson ”exceptionellt sammanhängande” i sitt tal. Det hon säger är relevant och tillräckligt uttömmande, och hennes exempel stödjer det valda adjektivet, varför hon uppfyller kravet på sanningsenlighet. Kravet på tydlighet uppfylls också i och med att det är lätt att följa med i det hon berättar. Det är just den typen av samarbetsinriktat och integrerat berättande som, sett över en hel intervju, resulterar i en trygg-autonom klassificering.

DET GÅR KNAPPAST att överskatta betydelsen av detta forskningsfynd för den kliniska psykologin. Vad det innebär är att om patienter som har en otrygg eller traumatisk anknytningshistoria kan få hjälp i psykoterapi att i nuet uppnå ett tryggt-autonomt *förhållningssätt* till sin egen anknytningshistoria, så stoppas därmed också överföringen av otrygga eller desorganiserade relationsmönster mellan generationerna.

Inre arbetsmodeller är, som Main (2000) poängterar, inte en gång för alla fastlagda eller orubbliga inre bilder av själv och andra, utan bör i stället förstås som ständigt pågående och aktiva mentala processer, som dessutom är möjliga att förändra. Själva beteckningen *earned secure* betyder just att individen antas ha förändrat en otrygg inre arbetsmodell av själv och andra till en trygg, att den ursprungliga otryggheten har kunnat upphävas med hjälp av senare läkande relationella erfarenheter.

Den centrala psykoterapeutiska tanken att ”nuet kan förändra det förflutna” (McCullough Vaillant 1997, s 33) får, i det perspektivet, en mycket specifik innebörd: En individ som rör sig från en otrygg anknytningsorganisation i riktning mot en trygg förändrar, steg för steg, de omedvetna regler som styr hans eller hennes tillgång till och uppmärksamhet gentemot anknytningsrelaterad information, det vill säga känslor, tankar, önskningsar och minnen. Den egna livshistorien omstruktureras; individen börjar kunna förhålla sig till och prata om sin anknytningshistoria utan att berättelsen inskränks, svämmas över eller bryter samman på grund av att impulser, affekter, minnen och

önskningsar väcker övergivenhetsångest. Tidigare övergivna aspekter av självet mentaliseras och återerövrats, och då väcks också förmågan att skapa trygghet och djup i relationer till andra. ■

TOR WENNERBERG

TOR WENNERBERGS bok om anknytnings-trauma *Vi är våra relationer: Om anknytning, trauma och dissociation*, (Natur och Kultur) ges ut i januari 2010.

REFERENSER:

Hesse, E. (2008). The Adult Attachment Interview: Protocol, Method of Analysis, and Empirical Studies. I: Cassidy, J. & Shaver, P. R. (red.), *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*. 2nd Edition, ss 552-598. New York. The Guilford Press.

Main, M. (2000). The Organized Categories of Infant, Child, and Adult Attachment: Flexible vs. Inflexible Attention under Attachment-Related Stress. *Journal of the American Psychoanalytic Association*. Vol. 48, nr 4, ss 1055-1096.

Main, M., Kaplan, N & Cassidy, J. (1985). Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation. I: Bretherton, I. & Waters, E. (red.). *Growing Points of Attachment Theory and Research. Monographs of the Society for Research in Child Development*. Serial no. 209, vol. 50, nos. 1-2.

McCullough Vaillant, L. (1997). *Changing Character*. New York. Basic Books.

Det går att beställa samtliga tre artiklar i Tor Wennerbergs serie om anknytning som publicerats i Psykologtidningen (pdf). Mejla redaktionen: tidningen@psykologforbundet.se

Patientförbund sponsrade av läkemedelsindustrin

Läkemedelsföretagen stödjer patientförbund inom de områden där de har storförsäljande läkemedel. Schizofreniförbundet och Riksförbundet Attention är de patientförbund inom området mental hälsa som fått mest sponsorpengar av industrin.

Svenska patientförbund har hittills i år slutit avtal värda över 21 miljoner kronor med olika läkemedelsföretag. Den största bidragstagaren inom somatiken är Reumatikerförbundet som får över 4 miljoner kronor i år. Schizofreniförbundet har hittills i år fått 220 000 kronor.

– Det är en helt ny taktik från läkemedelsföretagen där de ägnar sig mindre åt att gå direkt på läkare och mer mot politiker och patientföreningar, säger Göran Stiernstedt, chef för avdelningen vård och omsorg vid Sveriges kommuner och landsting, till Dagens Nyheter (2009 08 10).

Industrins olika samarbetsprojekt med intresseorganisationer redovisas sedan 2005 på en offentlig databas administrerad av Läkemedelsindustriföreningen, LIF.

PSYKOLOGTIDNINGENS granskning visar att patientföreningar inom området mental hälsa har fått sponsorpengar sedan 2003 för olika informationsprojekt. Det framgår också tydligt att läkemedelsföretagen stödjer patientföreningar inom områden där de har storsäljande läkemedel.

Ett exempel på detta är Svenska Ångestsyndromsällskapet som med lokal-

föreningar sprider kunskap om ångestsyndrom. År 2005 och 2006 fick de sammanlagt 40 000 kronor till en kampanj för att via sin medlemstidning nå så många som möjligt av dem som "lider av ångestsyndrom, för att informera om medicin, terapi och tillgänglig behandling". Pengarna betalades av företaget H Lundbeck AB som producerar läkemedel vid depressioner och ångesttillstånd. Även Wyeth AB, med läkemedel inom samma områden, sponsrade 2007 föreläsningar och offentliga möten med 75 000 kronor.

SCHIZOFRENIFÖRBUNDET arbetar för dem som drabbats av schizofreni eller liknande psykosjukdomar samt deras anhöriga. I år får förbundet 100 000 kronor extra från AstraZeneca, Bristol Myers Squibb, Eli Lilly Sweden och Janssen-Cilag för att bygga upp en ny webbsida. 2007 sponsrade bolagen webbsidan med 300 000 kronor. Dessa fyra läkemedelsföretag producerar mediciner att använda vid schizofreni och psykos. Förbundet fick även under åren 2005-2008 drygt 1,5 miljoner kronor från läkemedelsföretag för ett 20-tal projekt.

Schizofreniförbundets kongress antog 1999 en policy

för samarbete med företag. Förbundsordförande Rakel Lundgren hänvisar till denna policy och till de riktlinjer som Handikappförbunden, HSO, följer i samma fråga. På frågan om förbundet har samma intressen som läkemedelsföretagen svarar hon:

– Det vore klandervärt om inte förbundet informerade och samtalade med läkemedelsindustrin om något som är så centralt för våra drabbade som lider av schizofreni, nämligen läkemedel. Det är också viktigt att medlemmarna lär sig så mycket som möjligt om läkemedelsbehandling, verkan och biverkningar och alternativ behandling. Medlemmarna måste ha kunskap för att kunna ställa rättmätiga krav på vård och behandling. Men detta är mycket kontroversiellt.

Hur ser ni på riskerna med ett så pass omfattande och nära samarbete med läkemedelsindustrin?

– Med de erfarna förtroendevalda och ärliga medarbetare som Schizofreniförbundet har, är nog risken för lockelse till korruption och felaktiga avtal, försumbar. Felaktig forskrivning eller dosering eller annan medicinsk åtgärd är faktiskt läkares ansvar, säger Rakel Lundgren.

RIKSFÖRBUNDET ATTENTION, som är en intresseorganisation för människor med neuropsykiatriska funktionshinder, såsom adhd, Aspergers syndrom, Tourettes syndrom och OCD (tvångssyndrom), sponsrades 2008 med över en halv miljon kronor av läkemedelsbolag.

År 2006 låg summan på över 300 000 kronor.

Det största projektet 2008 var en utbildning riktad till patienter och deras föräldrar, familjer, vårdpersonal och pedagoger för att "beskriva symtombilden hos flickor med adhd". Janssen-Cilag AB, som producerar läkemedlet Concerta med användningsområde adhd, betalade 432 000 kronor till projektet. År 2006 stödde Eli Lilly Sweden "vuxenprojektet" med 200 000 kronor. Eli Lilly säljer läkemedlet Strattera som används vid behandling av uppmärksamhetsstörning med hyperaktivitet (adhd).

LILLY HAR STÖTT Attention ekonomiskt sedan 2003. Under 2005 genomförde Lilly dessutom tillsammans med Attention en medlemsenkät "för att få en bild av medlemmarnas livsvillkor". "Samtliga stöd har varit kopplade till projekt som står utanför ordinarie verksamhet", tillägger LIF.

Nämnas bör att patientföreningen Riksförbundet för social och mental hälsa, RSMH, inte tagit emot sponsorpengar från läkemedelsbolag. Endast RSMH Norrbotten har sponsrats av AstraZeneca för ett seminarium 2009.

Samma dag som Dagens Nyheter publicerade artikeln om bolagens sponsring lade LIF ut en kommentar på sin hemsida. Där sägs att "samarbetet mellan läkemedelsföretag och intresseorganisationer, till exempel patientorganisationer, ska präglas av respekt för varandra och de olika roller som organisationerna representerar." ■

EVA BRITA JÄRNEFORS

KÄLLOR:
www.lif.se
Läkemedelsföretagens hemsidor

Majoriteten av alla vårdcentraler saknar psykologer

Sjuttio procent av landets vårdcentraler har varken anställda psykologer eller vårdavtal med privatpraktiserande psykologer, visar Psykologförbundets kartläggning.

Sveriges Psykologförbund har kartlagt tillgången på psykologer på landets samtliga vårdcentraler. *Patients tillgång till psykologer – en kartläggning av landets vårdcentraler*, 2009, visar att endast 260 av landets cirka 930 vårdcentraler har psykologer anställda. 151 vårdcentraler saknar helt tillgång till psykolog. Och mer än hälften (447) av alla vårdcentraler har varken anställda psykologer eller vårdavtal med privatpraktiserande psykologer.

Mahlin Olsson, utredare på Psykologförbundet, har gjort kartläggningen.

– Kartläggningen visar en fördubbling av antalet anställda psykologer, jämfört med kartläggningen av tillgången på psykologer på vårdcentraler som Socialstyrelsen gjorde

2007, och det är ju bra. Men. Psykologförbundet vill att det ska finnas psykologer på samtliga vårdcentraler i landet. Det ska vara samma vård

Mahlin Olsson, utredare på Psykologförbundet.

för alla oavsett var man bor eller hur mycket pengar man har, säger Mahlin Olsson.

SKILLNADERNA i landet är stora. Dalarna har inga psykolo-

ger anställda och heller inget vårdavtal. Örebro saknar anställda psykologer på sina vårdcentraler och i Östergötland har endast tre procent av kommunens vårdcentraler anställda psykologer. I Stockholm saknar tre av fyra vårdcentraler anställda psykologer.

Gotland har som enda landsting/kommun anställda psykologer på samtliga vårdcentraler och vårdavtal.

Majoriteten, 82 procent, av samtliga vårdcentraler drivs i offentlig regi. Skillnaderna mellan privata och offentliga vårdcentraler är stora. Endast två procent av de offentliga vårdcentralerna har avtal med privatpraktiserande, jämfört med de privata som har 20 procent. 90 procent av fallen kommer via remiss.

Av de offentliga vårdcentralerna är det endast 30 procent som har anställda psykologer, medan 43 procent av de privata har anställda psykologer.

– Vi vill med denna kartläggning väcka opinion och debatt. Vi har lagt ut hela listan med landets samtliga vårdcentraler på Psykologförbundets hemsida så att alla kan gå in och läsa och se vilka vårdcentraler som har anställda psykologer, samt vilka som har avtal med privatpraktiserande psykologer, säger Mahlin Olsson.

– Förbundet vill att människor ska kunna ringa direkt till en psykolog på sin vårdcentral, utan att behöva gå via en läkare. Enligt våra undersökningar vill de flesta ha psykologisk behandling, inte medicin i första hand, fortsätter Mahlin Olsson.

I kartläggningen, som gjordes under fyra veckor i maj och juni 2009, har 894 av 930 vårdcentraler besvarat frågorna, vilket motsvarar 96 procent av samtliga vårdcentraler.

Patients tillgång till psykologer – en kartläggning av landets vårdcentraler, (2009) finns att läsa i sin helhet på www.psykologforbundet.se ■

KAJSA HEINEMANN

LÖNESAMTAL GER HÖGRE LÖN

De som haft lönesamtal har högre lön, och kvinnor tjänar mer på att ha lönesamtal än män. Det visar ny forskning från Saco i en undersökning bland 136 000 akademiker.

Att vara förberedd inför lönesamtal ger generell högre lön. Det visade tidigare forskning, vilket nu också bekräftas i en studie av Saco-

ekonomerna Lena Granqvist och Håkan Regné. ■

STUDIEN VISAR även att kvinnor tjänar mer på lönesamtal än män. I statlig sektor har kvinnor som haft lönesamtal 3 procent högre lön än kvinnor som inte har haft lönesamtal – att jämföra med resultatet för män som är 1,1 procent. Jämfört med 2002 har skillnaden ökat mellan dem som haft respektive inte

haft lönesamtal inom den statliga sektorn.

Resultaten visar också att chefens befogenhet att sätta lön är viktig. De som haft lönesamtal med en chef med den befogenheten har 3 procent högre lön än de som haft samtal med en chef utan mandat.

Studien visar även att chefer inte använder lönesamtalen till att tala om vad som krävs för att höja lönen. ■

Rättelse

Redaktionen beklagar ett fel i Annika Nordins artikel "Okänd kvinna väcker starka känslor" om konstfackstudierande Anna Odells videoverk (*Psykologtidningen* nr 8/09). I den tryckta texten står att när Odell iscensatte sin psykos på Liljeholmsbron utfördes räddningen av "en ung man". I artikelförfattarens originaltext framgår att det var flera personer som utförde räddningen. ■

TRE FRÅGOR TILL Örjan Salling...

...förbundsdirektör på Sveriges Psykologförbund, som för första gången ska arrangera den Europeiska psykologkongressen 2013.

1 Hur känns det?

– Det känns hedrande och roligt. Samtidigt är det ett stort ansvar att förvalta den europeiska kongressen så att den blir en spännande och viktig arena för psykologin.

2 Vad innebär det konkret för förbundet?

– Att vi får ansvaret för att planera kongressen, med allt vad det innebär. Vi behöver tillsätta kommittéer som planerar såväl logistik som det vetenskapliga innehållet. Förbundets kontaktnät med forskare nationellt och internationellt måste aktiveras. Vi behöver även arbeta mycket aktivt för att få sponsorer som kan bidra till att få en finansiell situation som kan ge så låga deltagaravgifter som möjligt.

3 Kan du säga något om hur programmet kommer att se ut?

– Det är alldeles för tidigt. Programmet i de delar som gäller inbjudna talare kommer att växa fram för att vara klart kanske sent 2011 eller tidigt 2012. Det totala programmet kommer kanske att vara klart tidigt 2013.

KAJSA HEINEMANN

Frank Rudberg saknas

Psykolog Frank Rudberg, 49 år, höll på att paddla kajak mellan Svinesund och Haparanda när han den 22 augusti anmäldes som saknad av anhöriga. Hans kajak har hittats utanför Nordmaling. Sedan dess har räddningstjänst och polis sökt efter honom, men utan resultat. Nu har sökandet avbrutits. Enligt polisen i Umeå är det osannolikt att Frank Rudberg ska bli funnen vid liv.

Frank Rudberg hade tagit tjänstledigt och använt sin semester för att ensam paddla kajak runt hela Sverige. Resan påbörjades 1 maj och han planerade vara framme i mitten av september. Han intervjuades i början av juni av Psykologtidningen (www.psykologtidningen.se) om sin resa.

Frank Rudberg är anställd som psykolog på Erstagårdskliniken i Stockholm.

“Vi vill bevara en bred kompetens”

En kurs i dynamisk fokuserad korttidsterapi. Det erbjöd arbetsgivaren samtliga primärvårdpsykologer i Skaraborgs län. Ett 20-tal psykologer nappade och i september avslutas kursen på sammanlagt sju kursdagar.

– Den här gången ville vi ha en längre sammanhängande kurs i stället för de årliga en- till tvådagarsutbildningarna, säger psykolog Jan Dalgren, verksamhetschef vid enheten för Psykisk hälsa vid Ågårdens Vårdcentrum, som varit drivande när det gällt att få till stånd terapiutbildningen. Satsningen på en längre utbildning gjorde att kursen också godkändes som specialistkurs.

UNDER VÅREN presenterades Socialstyrelsens förslag till nationella riktlinjer, där man i första hand rekommenderade kognitiv beteendeterapi vid behandling av depressions- och ångesttillstånd.

Ni satsar i stället på en kurs i psykodynamisk korttidsterapi. Hur kommer det sig?

– Kursen var planerad långt innan Socialstyrelsen kom med sitt förslag till riktlinjer, förklarar Jan Dalgren.

– Enligt planerna i Skaraborg, ska det inom varje primärvårdsområde finnas en psykolog med steg II-kompetens i kognitiv beteendeterapi. Men vi tycker det är viktigt att bevara en bredd när det gäller kompetens, att inte satsa enbart på den ena eller andra terapiinriktningen. Även beslutsfattare anser att vi bör ha en bredd med olika inriktningar.

– Men, tillägger Jan Dal-

Verksamhetschef Jan Dalgren är initiativtagare till en utbildning för psykologer på vårdcentral.

gren, mer rehabpengar till kognitiva korttidsterapier kan ju ändra på det. Det är inte säkert att vi hade fått genomföra utbildningen om vi kommit med vår förfrågan nu.

PÅ ÅGÅRDENS vårdcentral, som ligger en bit utanför Lidköping, arbetar utom Jan Dalgren ytterligare en psykolog, en kurator och en sjuksköterska. Men teamet i sin helhet, som servar hela primärvårdsområdet med för närvarande fyra vårdcentraler, består av sammanlagt nio psykologer, fem kuratorer och två psykiatrisjuksköterskor.

Vårdcentralerna i VG-regionen ska kunna erbjuda vård till barn, ungdomar och vuxna, som drabbats av psykisk ohälsa i de fall som inte kräver psykiatrisk specialistvård.

Samtliga primärvårds-

psykologer inom Skaraborg inbjöds till vårens kurs i psykodynamisk korttidsterapi. 18 psykologer anmälde sig till utbildningen, som leds av psykolog och psykoterapeut Rose-Marie Bresäter och hålls på kursgården Karstorp utanför Skövde. Kursen är godkänd av Specialistrådet och mer än hälften av deltagarna har anmält intresse att tentera av kursen.

Arbetsgivaren står för samtliga kostnader i samband med kursen, men inte för kostnader rörande examination för specialistutbildningen.

HELENA BJÖRKMAN, psykolog på vårdcentralen i Vara, är mycket nöjd med utbildningen:

– Det har varit intressant att bekanta sig med en ny terapimetod, jag tycker jag lärt mig en hel del. Det har också varit bra med en sammanhängande utbildning i stället för en kortkurs här och en där. Och det är bra om vi kan ha en mix av utbildningar, inte fastna för någon särskild terapi-inriktning, som till exempel KBT.

Helena Björkman uppskattar också att psykologerna inte bara erbjudits en färdigt upplagd utbildning utan kunnat vara med och påverka utformningen av kursen i samarbete med kursledaren och Jan Dalgren som drivit frågan.

För primärvårdpsykologerna som ofta arbetar ensamma på sina vårdcentraler har utbildningarna också ett annat värde:

– Vi behöver träffas och ha tid att diskutera våra gemensamma erfarenheter. ■

MAJA AHLROOS

NYA MEDLEMMAR

Fredrik Hedström, Östersund
 Ida Marie Lindahl, Örebro
 Annsofi Eriksson, Örebro
 Marcela Peña, Malmö
 Ulla Preston, Trelleborg
 Ellica Skoglund, Stockholm
 Lina Olausson, Askim
 Helena Amundsson, Frösön
 Venla Pehunen, Stockholm
 Victor Furbacken, Göteborg
 Frida Ekstedt, Göteborg
 Rebecka Löndahl, Lund
 Teresa Söderhjelm, Nacka
 Karin Christensson, Stockholm
 Jimmy Mosa, Lund
 Alexander Karlsson, Malmö
 Robert Azar, Göteborg
 Lars Hallgren Jernberg, Avesta
 Gregor Bergquist, Älta
 Anja Hallquist, Stockholm
 Hedda Nyman, Nacka
 Joséphine Connant, Göteborg
 Anne-Li Julander Norell, Stockholm
 Annemette Levinsen, Höllviken
 Ingrid Ericson, Sundsvall
 Andreas Lindén, Stockholm
 Lillemor Kvist, Avesta
 Alexandra Lindberg, Göteborg
 Annika Künstlicher Hirdman, Stockholm
 Inge Breed, Umeå
 Inar Jonsson, Uppsala
 Simon Thalén, Uppsala
 Notta Sourlantzis, Stockholm
 Åsa Birkaskog, Hisings Kärra
 Hans Kristiansson, Gävle
 Leena Männikkö, Jyväskylä
 Daniel Norberg, Lund
 Sofie Lindberg, Norrtälje
 Hans Isaksson, Stockholm
 Martin Fransson, Gävle
 Irina Blomqvist, Stockholm
 Karl Olsson, Uppsala
 Jakob Andersson, Göteborg
 Magdalena Jansson, Johanneshov
 Mikael Nyberg, Umeå
 Ulrika Magnusson, Malmö
 Sara Renström, Stockholm
 Irina Brosalin, Stockholm
 Adriana Lindström, Borlänge
 Jocelyne Yacoub, Umeå
 Camile Arvaj, Örebro

Att vara både anhörig och psykolog

Ett klagomål som Etikrådet fått gäller en rollkonflikt. Kan psykologen vara anhörig och uttala sig som psykolog i en anhörigutredning? Etikrådets ordförande Per Magnus Johansson svarar.

Klagomålet gäller en psykolog som av socialtjänsten kallats till en social utredning. Inom socialtjänsten på den aktuella orten vet man att psykologen känner till familjen. Hon är nära släkt till barnets far och kontaktas i egenskap av anhörig, inte som psykolog. Syftet med utredningen är bland annat att klargöra om fadern har de rätta förutsättningarna för att fungera som en bra förälder.

– Under mötet kom psykologen att tala som specialist. Hon lyfte fram att hon har neuropsykologisk utbildning och kompetens vilket gjort det möjligt för henne att se vissa förhållanden i barnets familj. Hon finner det naturligt att använda sin specialistkompetens och ställa diagnos på barnet. Men hon hade inte det uppdraget, utan skulle bara ge sin syn som anhörig, säger Per Magnus Johansson.

Hur ska man som psykolog förhålla sig i en sådan situation?

– Vad som är intressant här är: På vilket sätt kan man skilja på att tänka, tala eller skriva i egenskap av psykolog i en arbetssituation, och att göra det samma i en privat situation? Och hur kan man sätta en gräns för sig själv, om man ställer en neuropsykiatrisk diagnos och samtidigt deltar på samma villkor som andra människor i vardagslivet eller i familjelivet? Var och en är där med sin personlighet, och då har psykologen inte nödvändig distans för att använda sig av psykologiska fackkunskaper eller rätten att bruka diagnostiska termer, säger Per Magnus Johansson.

– Samtidigt kan man säga att vi människor tänker utifrån den totala person vi är. Man ska veta att den psykologiska, institutionella strukturen och den

Per Magnus Johansson ger sin syn på ett etikärende.

metodologi, som varje psykolog använder sig av, denna speciella iscensättning gör att den psykologiska kunskapen blir mer säker och att den metod psykologen använder sig av har förutsättningar att bli evidensbaserad. Man kan lita på att den är säkerställd och att förutsättningarna är större för att ett subjektivt element inte träder in och stör omdömet. Handlar det om en släkting har man inte full kontroll vilket kan få omdömet att svikta.

– Man kan heller aldrig göra sig helt fri från sina kunskaper och yrkeserfarenheter, men man bör vara medveten om att sätta gränser när man uttalar sig om en nära anhörigs psykiska status eller problem.

SOM PSYKOLOG har du också ett ansvar inför kåren, säger Per Magnus Johansson, och formulerar den fråga man bör ställa sig: ”Skulle mina kolleger komma fram till samma resultat eller är detta ett uttryck för mitt djupa engagemang i dessa för mig närstående personer?”

Ska man som psykolog undvika att tacka ja till att tala om en nära anhörig?

– Den mest säkra och trygga lösningen är naturligtvis att helt avstå. Vid psykologisk behandling vet man av tradition att man alltid ska avstå från att behandla anhöriga. I den här situationen skulle man med hjälp av gott omdöme kunna yttra sig, men då måste man vara medveten om att man är både anhörig och psykolog och att detta innebär en rollkonflikt.

Etikrådet kom fram till att psykologen i det aktuella fallet inte insett konfliktsituationen som låg i att både vara anhörig och psykolog. Hon hade enbart talat som psykolog och använt sig av ett vetenskapligt fackspråk. När hon ställde diagnos på barnet gick hon över gränsen för sitt uppdrag.

– Det här är en situation som en psykolog kan komma i. Då är det viktigt att man kan formulera sig på ett vardagsspråk när man informerar om vad man har lagt märke till i det aktuella fallet och att man inte lånar sig till att vara oombedd psykologisk expert, summerar Per Magnus Johansson. ■

EVA BRITA JÄRNEFORS

NYUTBILDADE SPECIALISTER

Magdalena Ståhle. Område: Klinisk psykologi, Vetenskapligt arbete: ”Barn och föräldraterapeuters erfarenheter av paralledprocesser”.

Anna Johnson. Område: Neuropsykologi, Vetenskapligt arbete: ”Replikationsstudie av neuropsykologiska och psykofysiologiska faktorer vid suicidförsök och borderlineproblematik”.

Af-psykologerna välkomnar nya metoder

– Ett bra program med både information som vi behöver och föredrag med ett bredare perspektiv. Det betyget ger Laila Wallén, psykolog på arbetsförmedlingen (Af) i Borlänge RAPPAs riksstudiedagar.

Ett 80-tal psykologer från arbetsförmedlingarna runtom i landet samlades till RAPPAs (Afs psykologförening) årliga riksstudiedagar, den här gången på Barkarby gård i Järfälla i Stockholm.

– Efterfrågan är vanligen större än antalet platser på studiedagarna, säger RAPPAs ordförande Magnus Rydén. Men arbetsgivaren som står för deltagaravgifterna har satt gränsen för deltagande vid 30 procent av Af-psykologerna på varje enhet.

Årets ”dragplåster” var Norman Amundson, professor i Counselling Psychology vid University of British Columbia, som publicerat en lång rad böcker och utbildningsmaterial kring vägledning. Han ifrågasätter traditionella arbetssätt och uppmanar till ett mer aktivt engagemang i vägledningsprocessen.

En deltagare som särskilt uppskattade Amundsons syn på vägledning är Christer Andersson från Af på Hisingen, Göteborg:

– Tonvikten på test har blivit allt större i vårt arbete. Men jag är intresserad av vägledning på ett djupare plan. Därför var det inspirerande att höra Amundsons starka betoning av mer pedagogiskt resonerande och dialog med den hjälpsökande. Ett bra samtal kan hjälpa den arbetsökande att själv komma fram till en lösning som passar honom/henne.

FÖR DEN MATNYTTIGA informationen från

Magnus Rydén, ordförande i RAPPAs

Afs huvudkontor

stod chefspsykolog Torbjörn Wass. Han arbetar vid Strategienheten Rehabilitering till arbete, som har till uppgift att förbättra och utveckla metoderna för psykologarbetet vid arbetsförmedlingarna och att se till att personalen utbildas i dem.

– Utgångspunkten är kravet på ökad enhetlighet i servicen till de arbetsökande. Myndigheten har också fått i uppdrag att göra insatser för nya målgrupper med varierande hälsa, bland annat personer med psykiska problem.

De två utvecklingsområden man fram-

Utgångspunkten är kravet på ökad enhetlighet i servicen till arbetsökande

Torbjörn Wass

för allt arbetar med är arbetspsykologisk utredning (APU) och testning, berättade Torbjörn Wass:

– Frågan om hur man jobbar med testning på arbetsförmedlingarna behöver belysas, vidare behöver vi pröva användningen av nya metoder och göra nya analyser av begåvningsmätning. Det är i dag också otydligt och väldigt varierande hur man på olika håll bedömer funktionsnedsättning.

MENINGEN ÄR att testinstrument och

utredningsmaterial för arbetsförmedlingarna framgent ska upphandlas mer rationellt och centralt.

– Kommer vi nu att erbjudas utbildning i nya test och metoder, undrade psykologer i publiken.

– Ja, svarade Torbjörn Wass. Det kommer att bli riktade testutbildningar. Men just nu satsar vi stort på APU-seminarier för att stödja en mer enhetlig utformning av arbetspsykologiska utredningar.

Sven Lagerås från Af i Spånga Tensta efterlyste mer av samtalsmetodik och vägledningsmaterial i utbudet:

– Det har handlat mycket om APU och test på bekostnad av vägledning.

– Här på fältet väntar vi otåligt på ny metodik och utbildning i nya test. Det har varit nästan tyst på det här området under en längre period, säger Laila Wallén i Borlänge.

Anna- Maj Strindberg, Af i Södertälje, håller med om att det funnits mycket lite av metodutveckling under senare år:

– Det är nödvändigt med en påfyllning av nya testinstrument och utbildning i dem. Det är bra att det nu förs en diskussion om olika metoder.

ETT ANNORLUNDA perspektiv på test gav Ann Valentin Kvist, psykolog på Af i Lund och doktorand. Hon har i sin forskning intresserat sig för hur individens kognitiva förmågor påverkas av kulturell bakgrund och hur detta visar sig i testsammanhang.

Hon ställer i sitt avhandlingsarbete frågan om vi kan lita på testresultaten när det gäller testning av utrikesfödda eller om invandrare faktiskt missgynnas vid urvalet till arbetsmarknadsutbildning.

Ann Valentin Kvist har i sin studie utgått från Cattell's så kallade investementteori, som säger att två olika begåvningsfaktorer "fluid intelligens (Gf)" - förmågan att se samband och mönster vid problemlösning - och "general intelligens (g)" är samma sak om man testar en kulturellt homogen grupp, där alla haft samma möjlighet att få de kunskaper och förmågor som testats. I heterogena grupper däremot, där deltagarna har olika etnisk bakgrund och därmed fått olika kunskaper under sin uppväxt, skiljer sig de båda kognitiva faktorerna åt.

- Vi har fått stöd för teorin i våra studier. Det finns alltså en risk att resultat i test som mäter kognitiv förmåga är beroende av den kultur den testade kommer från och inte uttryck för generell kognitiv förmåga.

En analys av skillnaden mellan de undersökta grupperna - svenskfödda (2358), europeiska invandrare (620) och utomeuropeiska invandrare (591) - visade att de båda invandrargrupperna hade mycket sämre resultat än svenskfödda i den så kallade Gc-faktorn ("crystallized intelligence", kulturellt formad begåvning), som främst också mättes med läs- och ordförståelsetest.

Det visar sig också att drygt 82 procent av de svenskfödda sökandena av psykologerna bedömdes som lämpliga för utbildning, men endast 68 procent av de europeiska och 50 procent av de utomeuropeiska invandrarna.

- Om urvalstest är tungt lastade med kulturellt formad förmåga (Gc) kommer sökande med invandrarbakgrund att prestera sämre och deras chanser till arbetsmarknadsutbildning att försämrars. Tar man hänsyn till Gc-faktorn förbättras deras möjligheter, sammanfattade Ann Valentin Kvist, vars forskning syftar till att få fram bättre och rättvisare metoder för bedömning och urval när det gäller sökande med olika kulturell bakgrund.

- Vi bedömer ju inte bara efter testresultat, invände någon av deltagarna. Vi ser ju också till vilja och motivation hos dem som söker en utbildning.

HUR HAR DÅ den ekonomiska krisen och den ökande arbetslösheten påverkat Afpsykologernas arbete?

Än så länge knappast alls, visar det sig. Varken i Borlänge, Södertälje eller på Hisingen har man hittills upplevt ett ökat tryck av hjälpsökande.

- Det är för tidigt, menar Christer Andersson. De som nyligen blivit arbetslösa är ännu inte i en situation

Det finns alltså en risk att resultat i test som mäter kognitiv förmåga är beroende av den kultur den testade kommer från och inte uttryck för generell kognitiv förmåga

Ann Valentin Kvist

där de hänvisas till psykologen. Största risken nu, som alltid med en kärvare arbetsmarknad, är att de funktionshindrade kommer i kläm.

Om några månader, då människor börjar bli utförsäkrade tror jag att vi kommer att få det riktigt tufft, säger Anna-Maj Strindberg i Södertälje, där närmare 2 000 personer blivit uppsagda bland annat från storföretagen Scania och Astra. ■

MAJA AHLROOS

Studenterådet utvärderar psykologutbildningen: – Vi bör ställa högre krav!

Psykologförbundets Studenteråd (SR) har försökt att definiera och med frågeformulär till berörda studierektorer undersökt psykologutbildningens utbildningskvalitet. Programledning och studerande bör ställa högre krav då det stärker yrkeskåren, skriver Studenterådets utbildningsbevakningsgrupp.

Studenterådet anser att det är rimligt att ställa högre krav än Högskoleverkets minimikrav på psykologutbildningen, som är en av landets mest eftertraktade utbildningar. En garanterad hög lägsta nivå på psykologutbildningen stärker hela vår yrkeskår. Frågor som vi har diskuterat är i vilken grad utbildningens innehåll och kvalitet är oberoende av studieort, och om utbildningen håller hög pedagogisk kvalitet.

Utifrån HSVs senaste utvärdering av samtliga psykologprogram (1), högskoleförordningen och Psykologförbundets utbildningspolitiska policyprogram, formulerade studenterådet frågor tänkta att belysa aspekter av utbildningens kvalitet. Här lyfter vi det urval av frågor där vi har fått mest jämförbara svar. Dessa rör pedagogisk kvalitet, handledning och val av inriktning på klientarbetet samt undervisning i forskningsmetod.

Frågorna sammanställdes till en enkät som skickades till studierektor på respektive utbildningsort. Alla studierektorer svarade, utom Linköpings studierektor, som vid tillfället var avgående. I de fall oklarheter förekom kontaktades berörd studierektor för ett förtydligande.

Undersökningen syftar till att med exempel från enkätsvaren belysa psykologutbildningens aktuella situation,

samt skapa diskussion kring frågor om nationella kvalitetskriterier för psykologutbildningen.

För studenten är det viktigt att föreläsare både har gedigen ämneskompetens och god pedagogisk förmåga att förmedla sin kunskap. Hur kan det säkerställas att föreläsare har förmåga att förmedla ämneskunskaper till sina studenter? I högskoleförordningen står att anställning av professor, lektor och adjunkt ska ske med omsorgsfull bedömning av både vetenskaplig och pedagogisk skicklighet. Vidare står att lektorer, biträdande lektorer och adjunkter ska ha genomgått en högskolepedagogisk utbildning eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper samt visat pedagogisk skicklighet. Omfattningen av denna kurs regleras inte i högskoleförordningen. Däremot vid den så kallade rektorskonferensen 2005 (2), där alla Sveriges universitets och högskolors rektorer deltar, antogs rekommendationen att den högskolepedagogiska kursen sammanlagt ska omfatta minst 10 veckors heltidsstudier.

Enkäten visar att det vid hälften av de tillfrågade programmen är långt ifrån alla lärare som har genomgått en formell pedagogisk utbildning. Det verkar saknas tydliga minimikrav på formell pedagogisk utbildning. Vi vill påpeka att frågan i enkäten inte tog hänsyn till undervisande lärare som saknar formell utbildning, men har förvärvat mot-

svarande pedagogiska färdigheter. Vi menar inte heller att formella pedagogiska kurser i sig garanterar pedagogisk skicklighet eller är det enda måttet på detta. Däremot anser vi det rimligt att betrakta en högskolepedagogisk kurs som ett formellt lägsta krav.

Hur detta skulle kunna tillgodoses kan diskuteras. När studenter ska utveckla nya färdigheter förekommer ofta att medstudenter och lärare observerar och ger återkoppling. Som terapeut råds man att gå i handledning för att bland annat finslipa sina kunskaper. Skulle samma system kunna tillämpas då det gäller undervisningskvalitet? Kolleger som närvarar vid något undervisningstillfälle varje kurs och därefter i handledningsform ger feedback till undervisande föreläsare. Vi föreslår att studierektorerna överväger kvalitets-säkring av undervisningen som nyttjar kollegial granskningsmetod, så kallad peer-review. Detta tycker vi även ska omfatta gästföreläsare.

I **PSYKOLOGFÖRBUNDETS** utbildningspolitiska policyprogram belyses vikten av lärartäthet och lärarintensitet vid undervisning av ett ämne som innehåller såväl teoretiska som praktiska moment. Detta kan tolkas som att studenterna behöver god tillgång till och direktkontakt med sina föreläsare för att tillägna sig gedigen kunskap. Antalet timmar lärarledd undervisning varje student ges kan

därför anses vara ett mått på pedagogisk kvalitet. Undervisningstimmar varierar från 1 580-2 200, med reservation för att den senare siffran är en approximation. Jämför man i stället den näst högsta och lägsta siffran är skillnaden 220 timmar. Variationen kan avspegla reella skillnader men även hur administratörer tagit fram siffran. Enkätfrågan avsåg mäta hur många lärarledda timmar, det vill säga undervisning i alla dess former med minst en närvarande lärare som en psykologstudent får under sina fem år på psykologprogrammet.

Samtliga lärosäten kräver att handledaren under det kliniska arbetet är legitimerad psykoterapeut och har genomgått handledarutbildning för psykoterapeuter. Endast Göteborg har uppgivit att legitimerad psykolog är ett krav utöver detta. Vid Mittuniversitetet kommer man att prioritera handledare som är legitimerade psykoterapeuter, i första hand med psykologexamen i botten.

Specialistordningen, 1992 med senare ändringar senast 2007, tillkom som ett strategiskt mål för att bidra till att avgränsa och tydligt beskriva psykologins komplexitet. Specialistrådet menar att de statligt reglerade psykoterapeututbildningarna inte är tillräckliga för psykologer som önskar specialisera sig inom psykologisk behandling/psykoterapi. Bör det kliniska arbetet tydligare utformas så att det utgör en grund för behörighet till specialistutbildningen snarare än till vidareutbildning till legitimerad psykoterapeut?

VID UPPSALA och Stockholms universitet väljs inriktning mot kognitiv beteendeterapeutisk terapi, KBT, eller psykodynamisk terapi, PDT, på det kliniska arbetet. Vid Örebro universitet läser studenterna integrativ psykoterapi. Vid övriga lärosäten väljs inte inriktning mellan KBT och PDT. Vid Mittuniversitetet och Karolinska Institutet, KI, understryker man att det kliniska arbetet är inriktat mot evidensbaserad vård. Båda planerar och förbereder för ett evidensperspektiv när det gäller psykoterapimomentet.

HSV uppmanar i sin utvärdering

2003 att psykologutbildningarna ska eftersträva öppenhet för olika terapiriktningar. Att ställa exkluderande krav om evidensbaserad innebär att man utesluter en hel del terapeutiska metoder som vid andra lärosäten är vedertagna. Vilka konsekvenser får det för vår framtida yrkeskår att vissa nyexaminerade riskerar att ha bristande inblick i andra terapiinriktningar än de som under studietiden uppnått kraven på evidens? Bereds psykologstuderande i tillräcklig utsträckning på att möta framtida förändringar i synen på validerad psykologisk behandling?

Ett av HSVs examensmål är att examinerade studenter ska kunna visa fördjupad förmåga att på vetenskaplig grund kritiskt utvärdera och utveckla behandlingsarbete och åtgärdsprogram. Ska fokus i det kliniska arbetet vara på denna förmåga, framför att behärska

Det ter sig helt rimligt att ställa högre krav än så på en utbildning som tillhör en av de mest eftertraktade i landet

en viss klinisk inriktning? Vi tror att förmågan att senare inhämta sådan kunskap beror på vilken kultur av flexibilitet och öppenhet institutionen förmedlar i grundutbildningen.

I Psykologtidningen har det nyligen förts debatter om evidenskravet på psykoterapi. Däremot saknas diskussion om vilken roll de växande evidenskraven spelar för utformning av psykologutbildningen. Vi välkomnar inlägg i Psykologtidningen om vad som ska ingå i "den breda synen" på psykologisk behandling inom ramen för grundutbildningen.

EN DEL AV ENKÄTEN berörde undervisning i forskningsmetodik. Hur många poäng undervisningen omfattar samt under vilka terminer undervisningen ges. Svaren tyder på att det förekommer två typiska upplägg av undervisning,

som en strimma genom merparten av utbildningen eller som separata fokuskurser. Utbildningarna vid Mittuniversitetet, KI samt Lunds och Stockholms Universitet präglas av metodinslag som kontinuerligt följer flertalet terminer. Mittuniversitetet och KI har även en markant större proportion av forskningsinslag, mätt i högskolepoäng, än övriga utbildningsorter.

Ett starkt metodkunnande är psykologens verktyg för att utveckla, utvärdera och att med omsorg tillämpa psykologisk kunskap. Ett kontinuerligt inslag av forskningsmetodik främjar en kultur där forskningsanknytning blir en naturlig och självklar del i alla utbildningens områden något som också borde gynna en integrering mellan akademi och praktik. En nackdel med fokuskurser, som vi ser det, är att metodinslagen blir alltför isolerade och att vetenskaplig medvetenhet inte underhålls i samma utsträckning som en kontinuerlig integrering gör. Att forskningsmetod i möjligaste mån införlivas med övriga kursmoment utesluter inte behovet av separata fokuskurser. Endast vissa lärosäten har utformat undervisningen på detta kombinerade sätt.

Sedan 2001 utvärderar HSV vart sjätte år alla utbildningar som leder till yrkesexamen vid landets universitet och högskolor. Syftet med utvärderingarna är att undersöka om utbildningen håller tillräcklig kvalitet för att inneha examensrätt. På uppdrag av regeringen ska HSV efterse studentens rätt till en likvärdig utbildning, inte att jämställa med att utbildningarna ska vara identiska. Det rör sig alltså om minimikrav. Studeranderådets ambition har varit att bidra till en diskussion mellan studenter, lärare, utbildningssamordnare och yrkesverksamma psykologer om en utbildningsbevakning som ställer högre krav än minimikrav för examensrätt.

Det ter sig helt rimligt att ställa högre krav än så på en utbildning som tillhör en av de mest eftertraktade i landet. Men också för att psykologer skall ha goda kunskaper och gott omdöme när man griper in i och påverkar förhållanden i individers liv. Psykologens makt och inflytande ställer höga krav

▶ på kompetens och yrkesansvar, något som man med seriositet bör odla redan under grundutbildningen. ■

Studeranderådet genom **MARJA RUDEN-**
HED Örebro, T9
REBECCA ANDERSSON Uppsala, T6

REFERENSER

1. Utvärdering av grundutbildning i psykologi på fristående kurser och psykologprogram samt forskarutbildning i psykologi vid svenska universitet och högskolor, Högskoleverkets rapportserie 2004:11 R
2. Den 17 november 2005 antog Sveriges Universitets- och Högskoleförbunds (SUHF) "Rekommendationer om mål för behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning samt ömsesidigt erkännande".

FAKTA PSYKOLOGUTBILDNINGEN

* 1982 sjösattes den femåriga psykologutbildningen och då hade alla lärosäten samma utbildningsplan. Utformningen motiverades av att utbildningen skulle vara av generalistkaraktär, det vill säga att man som examinerad skulle kunna arbeta inom vilket som helst av psykologens verksamhetsområden.

* 1993 tillkom en ny studieordning och likformigheten luckrades upp. Innehållet behölls i stort sett, men omfattning av poäng för enskilda moment kunde variera mellan olika lärosäten. Praktikterminen och uppsatsarbetet var dock fortsatt gemensamt.

* Sedan 1995 ges psykologprogrammet även av Linköpings universitet och sedan 2002 av Örebro universitet (1). Linköpings universitet har en annan struktur än de övriga utbildningarna genom ett problembaserat lärande (PBL) (1). * Sedan hösten 2007 finns även psykologprogrammet vid KI och sedan hösten 2008 vid Mittuniversitetet i Östersund.

Prefix-psykolog utan psykologutbildning

Högskolan i Skövde marknadsför sitt socialpsykologiska program med att färdiga studenter kan kalla sig *socialpsykologer*. Vilseledande marknadsföring, anser psykologstuderande Oskar Eriksson som vill slå vakt om psykologtiteln.

För gemene man verkar det tyvärr ofta råda en oklarhet kring skillnaden mellan en psykolog, psykiater, psykoterapeut, terapeut och varianter med diverse prefix. Det kan därför tyckas att vi psykologer måste bli bättre på att informera om vad vi kan och vad som är unikt för vår profession. I dagsläget verkar det finnas många som vill tjäna pengar på psykisk ohälsa och åka snålskjuts på psykologprofessionens anseende.

Ett exempel är att högskolan i Skövde har ett så kallat *socialpsykologiskt program*, där de marknadsför programmet med att färdiga studenter kan kalla sig socialpsykologer och arbeta inom "...kriminallvård och olika typer av behandlingsvård samt som kuratorer." (Högskolan i Skövde, 2009).

DENNA MARKNADSFÖRING borde i princip strida mot lagen då det, enligt *Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område* (SFS 1998:531), är olagligt att kalla sig psykolog utan att vara det. Dessutom "...får den som saknar behörighet att använda en skyddad yrkestitel inte använda en titel som kan förväxlas med en skyddad yrkestitel." (3 kap §7). Detta skydd gäller förvisso enbart arbete inom hälso- och sjukvårdens område, men

jag finner det svårt att tolka *behandlingsvård* som något annat än tillhörandes just det området.

Socialpsykolog är definitivt en titel som lätt kan förväxlas med psykolog. Frågan är om detta bara är ett misstag i marknadsföringen eller om Högskolan i

” Jag hoppas att Psykologförbundet ser vår professions intresse i att värna om vår skyddade yrkestitel ”

Skövde verkligen uppmanar sina studenter att kalla sig socialpsykologer även när de arbetar inom hälso- och sjukvård?

DET FINNS DE som inte anser att detta nödvändigtvis innebär något problem för psykologprofessionen och menar att det bara handlar om att tydliggöra för samhället vad som skiljer en psykolog från en socialpsykolog. Men vad händer i förlängningen? Kommer det att dyka upp något program som utbildar i kognitiv beteendeterapi där studenterna vid examen

uppmannas syssla med behandlingsvård och kalla sig *KBT-psykologer* eller varför inte helt enkelt *behandlingspsykolog*? Vad stoppar då vem som helst från att kalla sig skolpsykolog och ge handledning till lärare eller organisationspsykolog och göra detsamma inom företaget?

Jag hoppas att Psykologförbundet ser vår professions intresse i att värna om vår skyddade yrkestitel och snarast uppmanar Högskolan i Skövde att ändra denna vilseledande marknadsföring. Kanske bör vi också jobba för att utöka titelskyddet till att gälla alla områden?

Ett lättvindigt användande av psykologtiteln av obehöriga i syfte att imponera på klienter, arbetsgivare med flera hotar att ytterligare uppluckra allmänhetens distinktion mellan psykolog och diverse titlar som kan kräva allt från ingen till flerårig högskoleutbildning. ■

OSKAR ERIKSSON
Psykologstudent,
Linköpings universitet

REFERENSER:
Högskolan i Skövde (2009). *Socialpsykologiskt program*. Hämtat 090331: www.his.se/utbildning/intresseomraden/programhemsidor/socialpsykologi/

Sveriges Lagar 2007 (SFS 1998:531). *Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område*. Stockholm: Thomson Fakta.

nare missleder sina studenter i fråga. Psykologförbundet arbetar i stort sett dagligen med att försöka värna om psykologtiteln. Alltifrån den konsumentupplysning vi själva bedriver i form av olika, informationsinsatser tydligast uttryckt genom nya www.psykologiguiden.se. till den centrala påverkan förbundet gör gentemot statsmakten för att värna psykologtiteln och konsumentskyddet, aktuellt i den nyligen startade statliga så kallade behörighetsutredningen där vi hoppas få gehör för att utöka titelskyddet utanför hälso- och sjukvårdens domäner och minska utrymmet för kvacksalveri.

När det gäller den nämnda utbildningens användning av titeln "Socialpsykolog" är det ytterst tveksamt om det är förenligt med titelskyddet enligt LYHS, vilket Psykologförbundet också har påpekat såväl till den aktuella högskolan som till Högskoleverket.

Jag kan bara hålla med Oskar Eriksson och försäkra att vi från förbundet centralt fortsätter att arbeta med frågan ända tills ett fullvärdigt fungerande titelskydd uppnås och tills kvacksalveriet är ett minne blott. ■

LARS AHLIN,
förbundsordförande

Lars Ahlin svarar direkt:

Med anledning av psykologstudent Oskar Erikssons viktiga debattinlägg vill jag gärna försöka kort beskriva Psykologförbundets inställning.

Inlägget berör en mycket viktig fråga för vår profession och skyddet för konsumenterna, men även hur man som utbildningsanord-

PTP-enkät 2009

Kom ihåg att besvara förbundets PTP-enkät 2009 före den 1 oktober. I år riktar sig enkäten till dig som har tagit psykologexamen mellan 2007-04-01 och 2009-03-31. Obs! Även om du inte fått, gjort eller sökt PTP ber vi dig besvara enkäten. Informationen är mycket betydelsefull för oss i arbetet med att följa

utvecklingen av PTP och för att kunna påverka och förbättra förutsättningarna för PTP.

Du kan besvara enkäten genom att gå in via vår hemsida och klicka på den röda PTP-rutan där, alternativt besvara den via länken i det mejl du fått. Kontakta gärna linda.solberg@psykologforbundet.se om du har frågor.

Rådskonferens

Förbundets rådskonferens samlas den 24 okt på Quality Hotell i Nacka. Rådskonferensen äger rum varje år mellan kongresserna. Det är de valda ombuden från den senaste kongressen som bjuds in till rådskonferensen för att diskutera och bearbeta frågor inför nästkommande kongress. Konferensen kommer huvudsakligen att bereda frågor inför 2010 års kongress.

KURS – statlig sektor

Kurs för förtroendevalda inom statlig sektor äger rum den 23 – 25 september i Lännersta, Stockholm. För anmälan och information mejla: lars.karlsson@psykologforbundet.se.

KALENDARIUM

September	
Seniorerna, södra	8
FS	9-10
Seniorerna, norra	15
PDHs studiedagar	16-17
Seniorerna, östra	17
Psykologkonsultföreningen, föreläsning	21
Seniorerna, västra	23
MBHV-konferens	23-25
POMS-konferens	23-25
Specialistrådet, möte	24
Psykologer i primärvården, konferens	25
Oktober	
Föreningen för Sveriges KBT-psykologer, årsmöte	2
Studeranderådet, möte	3-4
Seniorerna, norra	6
Seniorerna, södra	7
PSIFOS kompetensdagar	7-9
Transkulturell Psykologförening, möte	13
Seniorerna, östra	15
FS	23
Rådskonferens	24
Seniorerna, västra	28

För förbundssidan svarar press- och informationsansvariga Susanne Bertman: susanne.bertman@psykologforbundet.se

● psykolog- och yrkesföreningar

Seniorerna, norra:

Tid: 15 sept kl 15.00-17.00
Plats: Uppsala landsarkiv, Dag Hammarskjöldsväg 19, Uppsala.
Tema: Introduktion i släktforskning.

Seniorerna, östra:

Tid: 17 sept kl 16.45
Plats: Psykologförbundet, konferensrummet, Vasag 48, Stockholm.
Tema: "Behöver vanliga föräldrar experternas metoder för att bli tillräckligt bra föräldrar? "

En diskussionskväll med Inga Gustavsson och Barbro Goldinger som moderator.
Var och en tar med något att äta.

Seniorerna, västra:

Tid: 23 sept kl 14.30-16.45
Plats: Sammanträdesrummet Psykologiska institutionen, Haraldsgatan 1, Göteborg.
Tema: "Känslornas historia, speciellt grätens". Docent och idé- och lärdomshistoriker Claes Ekenstam inleder. Vi samlas i kafeterian kl.14.00.

Psykologkonsultföreningen

Lars Johan Clemedsson, vd för Institutet för personalutveckling, IPU, föreläser om ledarutveckling och ledningsgruppsutveckling, samt vad som krävs för att människor ska förändra sitt beteende/förhållningssätt.
Tid: 21 sept kl 18.30-21.00
Plats: Blå vinden, Tomtebogatan 6A, Stockholm
Anmälan: Senast den 14 sept till bjorn.christensen@telia.com

Sacos inspirationsdagar

Saco fortsätter att arrangera inspirationsdagar på flera orter i landet för kunskapsföretagare i samarbete med bland annat Sveriges Psykologförbund. Första inspirationsdagen är i Stockholm den 10 sept, därefter Umeå den 17 sept, Göteborg den 8 okt och Malmö den 22 okt.
För frågor kontakta Ingrid Domeij, ingrid.domeij@saco.se.

● psykolog- och yrkesföreningar

Neuropsykologerna, Södra regionen

"Neurocognitive effects of treatment for childhood cancer and interventions to improve neuropsychological functioning" av professor Robert W Butler, Division of Pediatric Hematology/Oncology, Oregon Health & Science University, Portland, Oregon, USA.

Tid: 21 sept kl 13.00-16.00.

Plats: Stadshallen på Stortorget, Lund.

Ingen anmälan eller avgift.

Jubileumsseminarium när SNPF fyller 20 år. Professor Jarl Risberg, Lunds universitet, föreläser under rubriken "Neuropsykologi ur ett historiskt perspektiv och framtidsperspektiv", med efterföljande paneldiskussion med föreningens pionjärer. Därefter mat och dryck.

Tid: 21 okt kl 15.00-18.00.

Plats: Föreläsningssalen Seminariet Lasarettsgatan 40, Lund.

"Användbarhet hos WNV, Wechler Nonverbal Scale of Ability, granskning av ett nytt icke-verbalt intelligensstest för barn". Föreläsare: PDT-psykologerna Emma Dahlsson och Lisa Kristoffersson.

Tid: 2 dec kl 15.00-16.30

Plats: Gamla psykiatrihuset (numera Wigerthuset) Universitets-sjukhuset, Lund (hus 34, ingång 22).

INSTÄLLT

Neuropsykologerna, södra regionen,

Föreläsningen om ACT den 23 sept, som utannonserades i Psykologtidningen nr 9, är framflyttad. Nytt datum meddelas inom kort.

Transkulturell psykologförening

Tid: 13 okt kl. 17.00-20.00

Plats: Psykologförbundet, Vasagatan 48 (konferenslokalen), Stockholm

Tema: "Reflektioner i grupp om psykologarbete i det mångkulturella Sverige." ("Snillen snackar igen...")

Gruppen leds av Ana Oviedo och Sören Lander, psykologer och psykoterapeuter med gruppanalytisk inriktning.

Inträde: 100 kr

Anmälan: ritva@citypsykologhus.se tel: 070-326 21 90.

KBT-psykologernas årsmöte

Tid: 2 okt 2009.

Mer info:

www.sverigeskbtpsykologer.se

Transkulturellt Centrums café

Tid: 12 okt kl 14.00-16.00

Plats: Transkulturellt Centrum, St Göransgatan 126, plan 13, Stockholm.

Tema: Nätverket har tagit initiativet att skapa utrymme för diskussion och reflektion kring olika ord och begrepp som är vanliga i beskrivning av kulturella möten i vården. I fokus för höstens filosofiska café står ordet: Kultur.

Anmälan: Senast den 11 okt till: vicki.maamari@sll.se

Rorschachföreningen

Svenska Rorschachföreningen vill veta vilket intresse psykologer har av testanvändning och fortbildning i personlighetsdiagnostik. Svara gärna på enkät: www.rorschach.nu Kontakt: Ragnhild Holmqvist tel 070-719 05 79

MARKNAD • KURS • PLATS

www.psykologtidningen.se

Kommande nummer – Psykologtidningen

Nummer	Sista bokningsdag sista manusdag	Sista dag för färdigt material	Utgivning
Nr 11	3 sep	8 sep	28 sep
Nr 12	24 sep	29 sep	19 okt
Nr 13	15 okt	20 okt	9 nov
Nr 14	12 nov	17 nov	7 dec

Annonskontakt: NewsFactory

Berenika Westerlund
Tel: 08-587 865 31
Mobil: 070-510 02 75

Mejl: psykologtidningen@newsfactory.se

Nå psykologen du söker

Psykologtidningen läses av 9000 psykologer.
Annonsera i tidningen och nå både unga och erfarna psykologer.

Färdigt material:

- Tryckfärdig pdf eller eps med inkluderade teckensnitt.
- Bilder och logotyper måste vara cmyk-konverterade, samt ha upplösningen 300 dpi.
- Dokumentformatet (pdf:ens storlek) ska vara lika stort som den bokade annonsytan.

Manus:

- Texten i ett textdokument.
- Logotyper och bilder separat (ej inne i textdokument).
- Om ni har eget förslag på layout kan dessutom logotyper läggas in i textdokumentet.

MARKNADSANNONS

Del i mycket välbelägen tyst och trevlig terapilokal med goda kommunikationer uthyres. Omfattning kan diskuteras. Hyreskostnad låg. Lokalen finns på Söder i Stockholm.
Joachim Volckerts Tel 0703-11 42 84

Begagnad DMT-apparat (Takistoskop) KÖPES
Fredrik Roxenius 0709-10 46 25

Uppdrag sökes

av erfaren psykolog med goda ref, t ex konsultation pedagoger i förskola, skola, specialgrupper, skolsköterskor, avgränsade elevsamtal samt utredningsuppdrag, även PTP.

Leg psykolog Elisabeth Teke-Ljung tel 070-265 92 99

psykolog@elevenochvi.se

www.elevenochvi.se ; www.elevakuten.se